

OSZTÁLYOZÁSI PROBLÉMÁK AZ ÉPÍTÉSÜGYI TÁJÉKOZTATÁSBAN

Terebessy Ákos

Építésügyi Tájékoztatási Központ

Az "információ-áradat" az információk feldolgozása, közreadása és hasznosítása terén egyre sürgetőbbé teszi az információk differenciáit, sok szempontu rendszerezését, osztályozását. A többé-kevésbé minden szakterületen egyaránt jelentkező osztályozási problémák megoldására különösen az elmúlt husz év alatt a legkülönbözőbb kísérletek történtek. A hosszú időn keresztül eredményesen alkalmazott Egyesítemes Tizedes Osztályozás /ETO/ a szakterületek rohamos differenciálódásával nem tudott kellően "lépést tartani", így nélkülözhetetlenül szükségessé vált egyes szakterületek sajátos osztályozási rendszereinek és módszereinek kidolgozása.

Kezdetben több szakterületen az ETO mintájára, hozzá hasonló tizedes jelzetelésű hierarchikus strukturájú önálló fogalomgyűjteményeket állítottak össze, és alkalmazták az információk rendszerezett tárolására és keresésére. Később azonban világossá vált, hogy az így kidolgozott osztályozó rendszerek kimunkálói és használói szembe találják magukat az ETO ma már közismert "gyermekbetegségeivel", nevezetesen azzal, hogy új fogalmak tömeges jelentkezése esetén a fogalmak közötti természetes logikai kapcsolatokat hallatlanul nehézkesen vagy esetleg egyáltalán nem lehet fenntartani, de legalábbis az új fogalmak kifejezhetősége a rendszer sajátos jelrendszerében az érthetlenségig bonyolódhat. Így kerültek egyre több szakterületen kidolgozásra és alkalmazásra a fogalmak alá- és fölérendeltségi viszonyát tükröző hierarchikus osztályozási rendszerek helyett vagy mellett a különböző fogalmakat szabadon egymás mellé rendelő rendszerek, amelyek segítségével sikeresen tudták leküzdeni az osztályozás során jelentkező és említett nehézségeket, bár ezzel együtt újabb, más jellegű problémákat kellett megoldani.

Az előbbieken csak röviden vázolt és a különböző osztályozó-rendszerek helyzetét általánosan jellemző fejlődési folyamat az építésügyi szakterületen is több országban különféle sajátos rendszerek kidolgozásához vezetett. Ezzel egyidejűleg az ETO építőipari részét is erőteljesen fejlesztették. Az ETO és az egyre több ország építés-

ügyében, illetve építésügyi tájékoztatásában párhuzamosan alkalmazott különböző osztályozási rendszerek szükségessé tették, hogy a tájékoztatásügy osztályozási problémáival foglalkozó nemzetközi szervezetek fokozottabb figyelmet fordítsanak az építésügyi osztályozási rendszeren vizsgálatára. 1952-ben a FID és a Nemzetközi Építőipari és Dokumentációs Tanács /Conseil Internationale du Bâtiment pour la Recherche, l'Étude et la Documentation = CIB/ közösen Nemzetközi Építésügyi Osztályozási Bizottságot /International Building Classification Committee = IBCC/ hozott létre. A bizottság feladata az volt, hogy az akkor ismert mintegy 55 különböző építőipari osztályozási rendszer összehasonlító vizsgálatát végezze el, szem előtt tartva a nemzetközi építésügyi információcsere eredményes megvalósításának alapvető szempontjait.

Az IBCC létrehozása óta fontos szerepet tölt be az építésügyi osztályozási rendszerek összehangolásában, gondozásában és a FID és a CIB által közvetített építésügyi osztályozási igények figyelembevételével folyamatosan foglalkozik az ETO építőipari részének fejlesztésével.

KISÉRLETEK A KÜLÖNBÖZŐ ORSZÁGOKBAN AZ ÉPÍTÉSÜGYI SZAKIRODALMI DOKUMENTUMOK TARTALOM SZERINTI OSZTÁLYOZÁSÁRA, RENDEZETT TÁROLÁSÁRA ÉS VISSZAKERESÉSÉRE

Az IBCC által megvizsgált osztályozási rendszerek közül a Svédországban 1946-1950 között kidolgozott SFB rendszert, az SFB rendszer továbbfejlesztésével elkészített angol CI/SfB rendszert, a dánok által az Sfb alapján kifejlesztett CBC rendszert és az ETO-ból kiemelten összeállított un. ABC táblázatokat alkalmazzák jelenleg leginkább a különböző országok építésügyi tájékoztatásában a szakirodalmi dokumentumok osztályozására, tárolására és keresésére.

Az ABC, rövidített építőipari osztályozás tervezők és kivitelezők számára

Az ABC /Abridged Building Classification = Rövidített építőipari osztályozás/ elsősorban azt a célt szolgálja, hogy a különböző országok építésügye területén a dokumentumok osztályozására használt ETO jelzetek gyakorlati alkalmazásában az egyöntetűséget biztosítsa. Megállapították ugyanis, hogy a dokumentumok szakozását egységesebbé lehet tenni, ha az ETO számok válogatott jegyzékét használják minden építésügyi könyvtárban és tájékoztatási szervezetben.

A teljes ETO rendszerből a szükséges válogatási munkát a londoni Közmunkaügyi Minisztérium könyvtára készítette elő és különleges munkabizottságot jelölt ki az ABC elkészítésére. Később 1952-ben a CIB és a FID vegyes bizottságaként alakult meg a már előzőleg említett IBCC. Az ABC első kiadása 1954-ben angol nyelven jelent meg.

Egy évvel később megjelent az ABC újabb angol nyelvű kiadása, amelyet 1965-ig a táblázat dán, spanyol, francia, olasz, holland, norvég, portugál, svéd nyelvű táblázatok kiadása követett. Az 1955. évi angol kiadású táblázatokhoz 1965-ben módosítások és kiegészítések jelentek meg.

Az ABC az ETO-ban szétszórta elhelyezkedő építésügyi vonatkozó alosztályokat és szakjelzeteket foglalja össze, azaz főként az alábbiakat:

624	Általános mérnöki szak
625.1/9	Vasutépítés, utépítés, utburkolás
626/627	Vízépítés
628	Közegészségügyi technika
629	Közlekedéstechnika
69	Építőipar, épületszerkezetek
71	Területrendezés
72	Építészet
74	Rajz, iparművészet

A felsoroltakon kívül rövid áttekintést nyújt az ETO többi osztályairól a szakterület igényei szerinti mélységben közölve a legszükségesebb általános közös alosztások táblázatának kivonatát is.

Az ABC második része a betűrendes mutató, amely a táblázatokban szereplő fogalmakat tartalmazza, megadva mellettük a megfelelő ETO szakjelzetet.

A hagyományos dokumentumok és dokumentációs feldolgozások nemzetközi cseréjét az ABC hosszú időn keresztül eredményesen szolgálta és még ma is hatékonyan járul hozzá a különböző országok építésügyi dokumentációs intézményei közötti dokumentáció-cseréhez.

A magyar ABC "Rövidített építőipari osztályozás tervezők és kivitelezők számára" c. kiadvány 1960-ban került publikálásra az 1955. évi második angol kiadás alapján. Az 1960. évi magyar kiadású ABC-hez kiegészítés jelent meg. Ez tartalmazta az 1955-1965. között eltelt 10 év alatt a jelzetekben, illetve azok értelmezésében bekövetkezett változásokat, módosításokat. Az építőanyagipari vállalatok intézetek könyvtárai a 330 példányban kiadott táblázatokot és az ugyanennyi példányban készült kiegészítéseket és módosításokat jelenleg is eredményesen használják. Az ABC hazai kiadására és rendszeres gondozására az Építésügyi Tájékoztatási Központ /ETK/ vállalkozott, és az ABC újabb magyar nyelvű táblázatai megjelentetésének előkészítésével jelenleg is foglalkozik.

Az Sfb építésügyi osztályozási rendszer

Az Sfb kidolgozására Svédországban 1946-ban 32 tagu szakértői bizottságot hoztak létre. Ez a Samarbeitskommitten för Byggnadsfrågor /Sfb/ - amelyről az osztályozási rendszer nevét kapta - 1950-ig állította össze ezt az új építésügyi osztályozási rendszert. A bizottság a rendszer kidolgozásához a Svéd Nemzeti Szabványgyűjteménynek /Bygg AMA/ az építőanyagok és más, az építőiparban használatos anyagok gyűjteményét tartalmazó adatlapjait és árjegyzékét használta fel. Az így kimunkált rendszerben három alaptáblázatot szerepeltettek, úgy mint: épületelemek, termékek, építőanyagok. A három alaptáblázatba sorolt fogalmak jelölésére különböző jeleket alkalmaztak. Az épületelemeket zárójeles arab számokkal //1/-/8//, a termékeket nagybetűkkel /A-Z/, az építőanyagokat kisbetűkkel /a-w/ és ezeken belül arab számokkal jelölték. Így a legfőbb - mintegy 340 - építőipari és építőanyagipari terméket, anyagot és épületelemet csoportosítottak a három alaptáblázatban. A táblázatok tehát közel sem tartalmazták maradéktalanul az összes olyan építésügyi terméket vagy anyagot, amely a különböző építőipari tervezési, kivitelezési vagy gyártási folyamatok során előfordulhat. Ennek, valamint az építőipari, illetve építőanyagipari fogalmak komplex kifejezhetőségének érdekében az Sfb-t kimunkálói nem mono-hierarchikus, hanem az egyes fogalmi kategóriák jelzeteinek szabad egymás mellé rendelhetőségére épülő "fazettás" osztályozási rendszerként dolgozták ki. Emellett az egyes táblázatokban több szimbólum /nagybetűk, arab számok, kisbetűk/ helyét szabadon hagyták a jelenleg még nem ismert, de szükségszerűen jelölendő újszerű építőanyagok, termékek és épületelemek részére.

Az Sfb mint nemzetközi építésügyi osztályozási rendszer

A FID és a CIB által 1952-ben létrehozott IBCO több építésügyi osztályozási rendszer összehasonlító vizsgálata alapján megállapították, hogy leginkább az Sfb alkalmas az építésügyben tömegesen használt nem hagyományos dokumentumok /termékismertető-lapok, gyártmánykatalógusok stb./ megfelelő osztályozására. Így az ETO már említett és az építésügyben ABC néven ismert táblázatainak folyamatos gondozása mellett, az IBCO 1959-ban javasolta a CIB-nek és a FID-nek, hogy az Sfb-t nemzetközi építésügyi osztályozási rendszerként fogadják el. A két nemzetközi szervezet a javaslatot elfogadta, és az IBCO-n belül Sfb albizottságot hoztak létre. Ez az albizottság a CIB W1-es jelet viselő munkabizottságon belül kezdte meg működését és a titkársági teendő ellátását a rendszer kidolgozásában jelentős szerepet játszó Svéd Építésügyi Tájékoztatási Központ /Svensk Byggtjänst/ bízta.

Az első nemzetközi Sfb alaptáblázatot angol nyelven 1961-ben adták ki, amelyet 1966-ban a CIB újabb angol nyelvű Sfb táblázata követte /CIB Report no.6 Building classification practices/. Ez a kiadvány az Sfb osztályozási rendszer rövid leírását és az alaptáblázatok közli, emellett bővebben ismerteti a rendszer alkalmazásának módját és lehetőségeit.

Az 1966-ban publikált CIB-SfB kiadvány az alábbiak szerint a három alaptáblázatot közli:

Építőipari termékek /jele: E-Y/

/Téglák, előregyártott szerkezeti elemek, csövek, lemezek stb./

Építőanyagok /jele: e-w/

/Kövek, égetett kerámia, fa, műanyag, gumi, gipsz stb./

Építőipari szerkezeti /épület/ elemek /jele: /1/-/8/

/Alapozás, földművek, külső falak, belső falak, tetők stb./

Az osztályozási rendszer lényege, hogy a fogalmak általában nem hierarchikus rendszerben követik egymást, hanem egymás mellé rendezve szerepelnek a táblázatokban. Az építőanyagok és építőipari szerkezeti elemek táblázatokban a fogalmak bizonyos csoportosítása és ennek megfelelően "egylépcsős" fogalmi bontás mégis található /pl. e=terméskő, el=gránit, vagy /2/=elsődleges építési elemek, /21/=külső falak/. Az alaptáblázatokban nem szereplő komplex fogalmakat a fázettás osztályozó rendszereknek megfelelően az egyes fogalmak szimbólumainak egymás melletti szerepeltetésével fejezik ki /pl. fg=tégla-falazat, amelyből F=falazáshoz használt téglák+g=kerámia, anyagárak/.

A CIB angol nyelvű táblázatai jelentősen elősegítették az SfB rendszer elterjedését. A rendszert jelenleg a következő országokban alkalmazzák: Svédország, Finnország, Norvégia, Dánia, Hollandia, Anglia, Írország, Ausztria, Belgium, Svájc, Jugoszlávia, Csehszlovákia, Spanyolország, Magyarország, Ausztrália, Japán, Etiópia. A felsorolt országokban az alábbi célokra használják az SfB rendszert:

- Referáló-szolgálat

Library Bulletin /Etiópia/
Dokumentacija /Jugoszlávia/

- Építészeti katalógusok

BBC Sheets /Dánia/
Architects Standard Catalogue /Anglia/
Byggesverkekatalogen /Finnország/
Svensk Byggekatalog /Svédország/
Baumerkblätter /Ausztria/
Catalogue du Bâtiment /Franciaország/
Magyar Építőipari Katalógus

- Árjegyzékek

Aktuella Byggspriser /Svédország/
Byggnadskalendar /Finnország/

- Termékdokumentációs archívum

Byggecentrum /Dánia/
SAFA Standardiseringsinstitutet /Finnország/

• Allandó építészeti kiállítások

Byggcentrum /Dánia/
Byggcentrum /Finnország/
Bouwcentrum /Hollandia/
Österreichisches Bauzentrum /Ausztria/

A fentiekben felsoroltak csak példázni kívánják a rendszer többoldalu felhasználhatóságát és elterjedését. Ugyanakkor megállapítható, hogy az Sfb rendszert nem a hagyományos dokumentumok /szakkönyvek, szakfolyóiratok/ osztályozására, hanem a nem hagyományos dokumentumok /termékismertető-lapok, gyártmánykatalógusok, termékek stb./ osztályozására, rendezett tárolására és a kiállításokon bemutatásra kerülő termékek csoportosítására használják. Kétségtelen tehát, hogy az Sfb nem az ETO-t helyettesíti, hanem azt speciálisan kiegészítő osztályozási rendszer.

Az Sfb rendszerről kiadott CIB Report a svédek által kidolgozott eredeti alaptáblázatokat tartalmazta. A későbbiek során egyértelművé vált, hogy a rendszert alkalmazó és a rendszer gondozásában résztvevő országoknak a használat során kialakult véleményét, illetve kritikai megállapításait feltétlenül érvényesíteni kell az Sfb továbbfejlesztésében. Így a CIB 1970-ben létrehozta a W58-as munkacsoportot /a Wl-esből kivált munkacsoport/, amelynek kizárólagos feladata az volt, hogy az érdekeltek véleményének egyeztetése alapján az Sfb új alaptáblázatait kidolgozza és megjelentesse.

Az Sfb új alaptáblázatait a W58-as munkacsoport 1971-ben több munkakülésen alakította ki, és az új alaptáblázatok 1972 első felében jelennek meg. Az eredeti alaptáblázatokhoz képest a munkacsoport jelentős változtatásokat határozott el, amelyet az alábbi összehasonlítás is jól mutat:

<u>eredeti</u>	<u>új</u>
Építőipari termékek /jele: A-Y/	Épületelemek /jele: /1/-/8//
Építőanyagok /jele: a-w/	Épületszerkezetek /jele: A-Z/
Építőipari szerkezeti elemek /jele: /1/-/8//	Építőipari termékek, eszközök /jele: e-x/

A fenti változtatások mellett bevezetik az Sfb rendszerben a blokk rendszerű jelölést, amely gyakorlatilag azt jelenti, hogy a jelzetek szabad felcserélhetőségét megszüntették és előre meghatározták az alaptáblázati jelek egymásutáni sorrendjét. Az új Sfb-blokk maximálisan 5 tagu alfanumerikus kódból áll, amely az alaptáblázatok jeleiből tevődik össze.

Az alaptáblázatokat a gyakorlatban előforduló fogalmak jelzett kombinációját tartalmazó alkalmazási táblázat egészíti ki. Az alkalmazási táblázat tehát azokat az összetett fogalmakat tartalmazza, amelyek az alaptáblázatokban önállóan nem szerepelnek, és így jelzetük az alaptáblázatok valamelyikéből közvetlenül nem kereshető ki, azaz

a különböző jelzetkombinációkat csakis a megfelelő alaptáblázati jelzetek egymás mellé rendelése útján esetenként kell "összeállítani". Az alkalmazási táblázatokat nemzetközi táblázatként még nem jelentették meg, és összeállítására, valamint kiadására csak az új alaptáblázatok megjelenését követően lehet számítani.

Az SFB rendszer hazai alkalmazására vonatkozóan 1968 óta folytak kísérletek. Elsődlegesen elkészült az SFB alaptáblázatait angol nyelven közlő CIB Report no.6 kiadvány magyar nyelvű fordított változata, majd ezt követően megkezdődtek a rendszer alkalmazhatóságára vonatkozó vizsgálatok. Az SFB jelzeteket elsőként a Magyar Építőipari Katalógus /MÉK/ termékismertető lapjainak osztályozására használták. A rendszer alkalmazása során leginkább az építőipari gépekre vonatkozó kifejezések, illetve fogalmak hiánya okozott problémákat. Az építőipari gépeket ismertető lapokat így nem tudták ellátni SFB jelzetekkel, hanem azokon csak az ETO vonatkozó jelzeteit tüntették fel.

A MÉK-ben használt SFB jelzetek gyakorlati célokat nem szolgálhattak, mivel a katalógus használói a termékismertető-lapokat az egyes kötetekből kiemelni és azokat a jelzetek szerint rendszerezni nem tudták. Az ETK számára az alkalmazás során bebizonyosodott, hogy ezt az új osztályozási rendszert jól lehet használni az építő- és építőanyagipari termékismertető-lapok zömének rendszerezésére. Az ezen a téren folyó kül- és belföldi dokumentumcsere fokozása érdekében célszerű az SFB rendszert minél szélesebb körben megismertetni és alkalmazni. Ennek érdekében mielőbb meg kell jelentetni az SFB magyar nyelvű alap- és alkalmazási táblázatait, valamint a rendszer részletes ismertetését. A magyar SFB alaptáblázatok kiadására az új nemzetközi táblázatok megjelenését követően 1972 második felében kerülhet sor.

A Nagybritanniában alkalmazott CI/SfB osztályozási rendszer

Az SFB kidolgozását követően 1961-ben Angliában elhatározták, hogy az ETO helyett bevezetik az SFB-t, mint a különböző építésügyi dokumentumok osztályozására leginkább alkalmas rendszert. A túlságosan hosszú és bonyolult jelzetalkotás, amely az ETO-nál problémákat okozott, az SFB alkalmazásával megszűnt. Különösen az SFB alaptáblázataiban szabadon maradt szimbólumok jó lehetőségeket biztosítottak a különböző - országokon belüli - speciális sajátosságok könnyű kifejezhetőségére. Így 1961-ben kiadták a Building Filing Manual c. osztályozási táblázatot, amely alapjaiban teljesen megegyezett az SFB-vel és csak a szabad szimbólumok /free symbols/ kaptak sajátos "angol" értelmezést.

A kidolgozott és 1968-ban kiadott új osztályozási táblázatokkal megszüntették az SFB és ETO szakjelzetek együttes használatát, és helyette kizárólag az új táblázatok jelzeteinek kombinatív alkalmazását vezették be az építésügyben. Az új, kombinálható jelzetek sorrendjét a táblázatok egymásutáni sorrendjének megfelelően állapították meg, így a jelzetalkotás, azaz a különböző táblázatok jeleinek

egymás mellé rendelése is az előre megállapított szabályok szerint történik.

Az ismertetett angol osztályozási rendszerek kidolgozását és kiadását a Brit Királyi Építészeti Intézet /Royal Institute of British Architects = RIBA/ végezte el. A kidolgozott rendszereket Nagy-Británia és Írország építésügyi könyvtáraiban nemcsak a speciális dokumentumok rendszerezésére, hanem általános könyvtári osztályozási rendszerként használják. Az 1961-1968 között eltelt időszakban, amely átmeneti időszakként tekinthető, az Sfb jelzeteket és az ETO jelzeteket együttesen használták. Jelenleg kizárólag az új CI/Sfb szakjelzeteit alkalmazzák a különböző építésügyi dokumentumok osztályozására. Az osztályozási rendszer gondozásával és további fejlesztésével a RIBA-nál külön részleg foglalkozik.

A CIB által 1972-ben kiadásra kerülő nemzetközi Sfb építésügyi osztályozási táblázatok bizonyos mértékig hasonlóak az ismertetett angol táblázatokhoz. Így a két rendszer kompatibilitása részben biztosított.

A Dániában kidolgozott számítógépes osztályozási és költségelemzési rendszer

A dán CBC /Coordinated Building Commucation = Koordinált Építésügyi Adatközlés/ rendszer alapját a nemzetközileg elfogadott Sfb osztályozási rendszer képezi. A CBC-t Björn Bindslev építészmérnök dolgozta ki és Dániában 1963 óta eredményesen alkalmazzák.

A CBC rendszer elsősorban az építőipari vállalatok részére készült, abból a célból, hogy a különböző építőipari termékek, anyagok koordinált költségelemzését számítógép segítségével gyorsan és nagy pontossággal végezhessek el. Az építőipari méretkimutatásokat a rendszer alkalmazásával ma már jórészt számítógéppel állítják össze és a költségek ellenőrzését is a CBC segítségével végzik.

A CBC rendszer kidolgozásánál alapvető szempontnak tartották a CBC és az Sfb osztályozási rendszerek kompatibilitásának biztosítását. Ezért az Sfb nemzetközi alaptáblázatok teljes jelzet- és fogalomkészletét változtatás nélkül átvették.

A CBC kódja tehát két részből áll:

- az általános azonosítást biztosító eredeti Sfb alfanumerikus kódból és
- a specifikus megjelölésre szolgáló kódokból.

A kódrendszer fазеттás felépítése lehetővé teszi a számítógép számára, hogy meghatározott szempontok szerint kódolt témajegyzék alapján kiválogassa a gyártmánykatalógusok megfelelő adatait, illetve a megfelelő adatok alapján méretkimutatásokat készítsen.

Az 1961-1968 között eltelt 7 év alatt egyértelművé vált, hogy az alaprendszer további fejlesztése szükséges az osztályozási rendszer általános alkalmazhatóvá tételéhez. Így 1968-ban kiadták a "Construction Indexing Manual" címmel összeállított új táblázatokat. Ez azonos a CI/SfB-vel /Construction Indexing/SfB = Építésügyi indexelés SfB módszerrel/. Az 1961-es kiadásban közölt két alaptáblázathoz /1,2/3/ képest az 1968-ban publikált kiadványban már négy alaptáblázat /0,1,2/3,4/ szerepelt. A négy alaptáblázatot úgy dolgozták ki, hogy az 1961-es kiadás két alaptáblázatában szereplő fogalmakat további két alaptáblázatba sorolták az alábbiak szerint:

1961. évi táblázatok1. táblázat

/1/ külső falak	
/2/ elsődleges elemek	
/3/ másodlagos elemek	
/8/ speciális terek	
/9/ épülettípusok	

1968. évi táblázatok0. táblázat: épített környezet

0 föld, tervezés
1 mélyépítési mérnöki munka

1. táblázat: elemek

/1-/ belső szerkezetek
/2-/ elsődleges elemek
...
/9-/ épületek és alapok

2/3 táblázat

A	elmélet
B	gyakorlat
C	földművek
D	anyagok
E	betonozás
F	falazás
.	
.	
.	
V	festékek

2/3 táblázat: szerkezetek és anyagok

F téglák, blokkok
...
V termékek általában

4. táblázat: építésvezetés és egyéb az építőipari tevékenységgel kapcsolatos kérdések

/A/ irányítás, vezetés
/B/ építéstervezés
...
/Y/ közgazdaság

A CBC az Sfb-vel azonosan három alaptáblázatban sorolja fel a szükséges fogalmakat:

elemek
szerkezetek
termékek, anyagok, munkavezetés

Az alapfogalmak jelzetei mellett a számítógépes feldolgozás szempontjából szükséges 16 numerikus, illetve alfanumerikus kódból álló specifikus jelzetet tüntetnek fel. Ezek a specifikus jelzetek a három alaptáblázatban szereplő fogalmak pontosabb és konkrétabb meghatározását teszik lehetővé, a tervezési munka speciális szükségletei szerint. Így a tervezendő, illetve tervezett épülettípus /pl. kórházak, lakóházak stb./, az épülettömb, az épületszint, az épület-szinten belüli zóna, a zónán, illetve épületszinten belüli szobák és végül a termékértékesítő cégek, mind valamilyen azonosító kódszámot kapnak, amelyek segítségével a tervezés számára szükséges adatok számítógépes tárolása és visszakeresése a sajátos igényeknek megfelelő pontossággal elvégezhető.

A HAZAI ÉPÍTÉSÜGYI TÁJÉKOZTATÁS OSZTÁLYOZÁSI PROBLÉMÁI

Az eddigiekben már említett és ismertetett rendszereket részben már a hazai építésügyben is alkalmazzák, részben kutatások folynak alkalmazhatóságukról.

Igy az ETO rövidített építőipari táblázatát, az ABC-t - mint már előzőleg említettem - 1960 óta használják a hazai építésügyben. Ugyancsak kísérletileg alkalmazták a Magyar Építőipari Katalógus Termékismertető lapjain az Sfb osztályozási rendszer jelzeteit.

Az említett rendszerek mellett megkezdődött a hazai építésügyi szaktezaurusz kidolgozása is. 1970-ben a több szocialista országban folyó hasonló munkálatok ésszerű összehangolása érdekében a KGST országok építésügyi tájékoztatási központjai programot dolgoztak ki, amelynek alapján német, cseh és magyar nyelven elkészült a közös építésügyi makrotezaurusz. Ez a makrotezaurusz a tagországok építésügyi tájékoztatási központjai között folyó információsere fejlesztése és az ehhez szükséges különböző nemzeti tezauruszok kompatibilitásának biztosítása érdekében minden szocialista ország építésügyi tezauruszának alapját képezi. Hasonlóképpen kidolgozásra került, és a nemzeti tezauruszoknak a makrotezaurusz alapján való továbbfejlesztését biztosítja, a tezauruszok felépítésére vonatkozó módszertani utmutató.

A német, cseh és magyar szakértőkből álló delegáció által elkészített háromnyelvű makrotezaurusz 1017 fogalmat tartalmaz. Az egyes országok által kidolgozásra kerülő nemzeti tezauruszokban a makrotezaurusz fogalmainak hiánytalanul szerepelniük kell.

A EGST-ben kidolgozott makrotezaurusz alapján megkezdődött - helyesebben még intenzívebben folytatódott - a hazai teljes építésügyi tezaurusz kidolgozása. Ebben a munkában az ÉTK koordinációjával az Építéstudományi Intézet, a Szilikátipari Központi Kutató és Tervező Intézet, valamint az Általános Építettervező Vállalat vesznek részt. A közös munka keretében először mintegy 14 ezer építésügyi szakkifejezés összegyűjtését végezték el a felsorolt intézmények. Jelenleg az összegyűjtött fogalmak rendszerezését és így a tezaurusznak a nemzetközi gyakorlatból már ismert módszerek szerinti végleges kialakítását végzik el. A hazai építésügyi tezaurusz megjelenésére és használatbevitelére 1973-tól lehet számítani és folyamatos gondozása, kiegészítése az ÉTK-nak - mint az ágazat főprofilu információs szakintézményének - a feladata.

A felsorolt rendszerek, amelyek a különböző dokumentumok, illetve információk csoportosított tárolására és visszakeresésére szolgálnak, bár sok tekintetben hasonlítanak egymáshoz, mégis felépítésükben és alkalmazhatóságukat illetően eltérnek egymástól. Így az építésügyi tezaurusz, valamint az építésügyi osztályozási rendszerek között feltétlenül és szükségszerűen célszerű olyan logikai kapcsolatot létrehozni, amely elősegíti a különböző dokumentumokban lévő információk kompatibilis feldolgozását és rendszerezését. E célból mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban meg kell vizsgálni, hogy a jelenleg leginkább elterjedt építésügyi osztályozási rendszereket, valamint a több országban kidolgozás alatt lévő építésügyi tezauruszokat hogyan és milyen mértékben lehet a különböző dokumentumok, illetve információhordozók rendszerezésére használni. Kétségtelen, hogy a különböző dokumentumok osztályozására - a jelenleg meglévő és egyre inkább növekvő differenciált igények kielégítése céljából - lehetetlen valamilyik rendszert egységesen mindenre alkalmazni. Így a hagyományos dokumentumok osztályozására célszerű továbbra is a rövidített "építésügyi ETO-t", az ABC-t használni; a termékinformációs szolgálatban a termékismertető-lapok, termékkatalóguslapok rendszerezésére az SFB, és a tájékoztatási munka során feldolgozott további dokumentációs termékek csoportosítására, illetve kellő szelektivitású csoportosíthatóságára - elkészülte után - a makrotezaurusz alapján összeállított nemzeti tezauruszt célszerű alkalmazni. Ezt a kérdést azonban csakis a rendelkezésre álló rendszerek alapos és részletes összehasonlítása alapján lehet véglegesen eldönteni, amelyet az ÉTK a közeljövőben az építésügyi ágazati információs rendszer egyik alapproblémájaként kíván megvizsgálni.

HATÉKONY INFORMÁCIÓCSERE MEGVALÓSÍTÁSA KÜLÖNBÖZŐ OSZTÁLYOZÁSI RENDSZEREK EGYÉSES ALKALMAZÁSÁVAL

A különböző országok között kialakult és fejlődő információcsere hatékonysága nagymértékben függ az információk osztályozására alkalmazott rendszerek elterjedtségétől, nemzetközi jellegétől.

Két évtizeden keresztül erre a célra szinte kizárólagosan az ETO-t használták. A 60-as évek elején megkezdődött az ETO mellett a

különböző speciális szakterületi osztályozási rendszerek kidolgozása és alkalmazása. Az országok közötti információcsere terén a 60-as évek közepén az építésügyben már két nemzetközileg is elfogadott osztályozási rendszert használtak: az ETO-t és az Sfb-t. A 60-as évek végén már több országban megjelennek a tárgyszavazott referátumok, cikkek, amelyeknél az eredeti anyanyelvi alakjukban feltüntetett tárgyszavak elsősorban a saját nemzeti tezaurszok kialakításában és az információk csoportosítására szolgáló újabb rendszerek alkalmazásában játszottak fontos szerepet. Jelenleg több cseredokumentumon az ETO és Sfb jelzetek, illetve az Sfb vagy ETO jelzetek mellett tárgyszavak is szerepelnek.

A fentiekben ismertetett általános helyzet feltétlenül szükségessé teszi, hogy ne csak a hazai építésügyben, hanem a különböző országok építésügyi információcseréjében is megállapodások alapján alkalmazzák a különböző osztályozó rendszereket. Ez gyakorlatilag azt jelentené, hogy dokumentum-típusonként állapítanak meg a feltétlenül alkalmazandó osztályozó rendszert, amelynek jelzetei mellett szabadon minden ország a sajátos, országon belüli tárgyszavas vagy egyéb osztályozó rendszerét is használhatná. Az így alkalmazott osztályozó rendszerek jelzeteinek értelmezése és ennek alapján a cserébe kapott és adott dokumentumok tartalmának helyes megállapítása útján - az országok között fennálló nyelvi nehézségek ellenére - lehetővé válna a különböző országok építésügyében a csereinformációk eredményesebb hasznosítása.

I R O D A L O M

- /1/ ABC Rövidített Építőipari Osztályozás tervezők és kivitelezők számára. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás kivonata a Nemzetközi Építőipari Osztályozó Bizottság szerkesztésében. Bp. ÉDOK 1960. 71 p. /FID kiad. 313.sz./
- /2/ BECK, G.M.: Key to placings for Sfb = Architects' Journal, 1965, 141.sz. p. 1545-65.
- /3/ EVANS, B.A. - NICKLIN, E.: Building classification practices, Rotterdam, 'CIB, 1966. 25 p.
- /4/ Sfb Revised: the CI/Sfb Manual = RIBA Journal, 1968. 8.sz. p.384-387.

- /5/ OBR, Lubomir: Trideni Sfb = Metodika, technika a mechanizace informaci, 1968. 3.sz. p.1-41.
- /6/ Reorganization of library for revised Sfb System = Building Centre Circular, 1968. 8.sz. p.3.
- /7/ CI/Sfb: Handbuch für die Klassifikation Technischer Literatur, Schweizer Baublatt, 1969. 13.sz. p.29-36.
- /8/ FERENCZY Tamásné - KOVÁCS Dezső: Speciális építőipari osztályozási rendszer - az Sfb = TMT, 16.k. 1.sz. 1969. p.22-34.
- /9/ NIELSEN, S. - KARLSSON, H.: Debatt om Sfb-systemet. = Byggnadsindustrin, 40.k. 3.sz. 1970. p.69-73.
- /10/ CBC Computer Methods = The Architects' Journal Information Library, 23. szept. 1970. p.737-749.
- /11/ ROBERTS, M.: Compiling the thesaurus = Conrad, 2.k. 2.sz. 1970. p.66-68.
- /12/ ROBERTS, M.: Thesaurus for the construction industry = Conrad, 2.k. 4.sz. 1970. p.189-191.
- /13/ GILCHRIST, A.: The thesaurus in retrieval, London, ASLIB, 1971. 184 p.

§§

TEREBESSY, Á.: Classification problems of building information

Many subject fields are facing significant problems in classifying professional literature as required. Internationally known and adopted current classification systems are suitable only partially for arranging and retrieving of documents in some special fields.

In the field of building special classification systems were elaborated in some countries, but - in comparison with the Universal Decimal Classification /UDC/ - these are adopted only to a lesser degree. In 1952 CIB and FID established a joint International Building Classification Committee /IBCC/ which performed a comparative analysis of 55 different building classification systems. Since that time the IBCC plays an important role in co-ordinating the various building classification systems.

At present in most of the countries for information work in building the ABC is used which contains the various building-oriented notations scattered in UDC. Recently, besides ABC, the Sfb classification system, elaborated in Sweden, is used in more and more countries. The English CI/Sfb, structured on the base of Sfb but differently to a certain extent, is also in use together with the Danish CBC.

The Sfb is adopted mainly for systematization and logically simplified classification of nonconventional documents i.e. prospectuses, trade catalogues and other specialized documents of the building industry. A more developed version of Sfb was prepared by the British Royal Institute for Architecture for the classification of all types of conventional and nonconventional documents on building. The CBC elaborated in Denmark was also compiled on the base of Sfb but for the purpose of computer made compilation of measurement reports in building and of co-ordinated cost-analyses of various products used in building industry.

In Hungary the ABC tables are generally used by building information centres. The Building Information Centre has been investigating the adaptability of other classification systems already for years. Active participation in efficient international information exchange demands also the dissemination of classification systems other than the ABC. Among the systems reported the adaptation of Sfb is planned in the next years. Therefore in the near future the main tables of Sfb and a guide for their use will be published in Hungarian by the Building Information Centre.

!!!

ТЕРЕБЕШНИИ, А.: Проблемы классификации в строительной информации

В настоящее время во многих профессиональных областях является проблемой соответственно дифференцированная классификация разнообразных литературных источников. Известные и получившие распространение международные системы классификации лишь отчасти пригодны для систематического хранения и поиска документации специальных профессиональных областей.

В области строительства в различных странах разработаны разные, особые системы классификации, однако, наряду с Универсальной десятичной классификацией (УДК) эти системы нашли лишь ограниченное распространение. В 1952 г. СІВ и МЭД создали совместную международную классификационную комиссию по строительству, которая провела сравнительный анализ около 55 различных систем классификации. После этого эта Комиссия (ІВСС) и поныне играет значительную роль в согласовании и поддержании систем классификации по строительству.

В настоящее время в УДК пользуются алфавитным указателем разрозненных индексов и подклассов, имеющих отношение к строительному делу. Этот алфавит и составляет пособие для индексирования строительной информации во многих странах. Наряду с этим алфавитом, за последние годы во все большем числе стран пользуются разработанной в Швеции системой классификации SgB, или соответственно, построенными на основе этой системы, хотя и в некоторой мере отличающимися от нее, английской CI/SgB и датской SVC.

Системой SgB в отдельных странах пользуются прежде всего не для классификации традиционных документов, а для классификации проспектов, каталогов изделий и безусловно необходимых в строительном деле прочих специальных видов документации. Такая классификация легко обозрима и логически легко доступна всем работникам строительного дела. Вариант SgB, усовершенствованный в Великобритании, подготовлен Британским Королевским институтом архитектуры, который издал этот труд не только для специальных видов документации, а вообще для всех видов документов встречающихся в строительной информации. Разработанная в Дании SVC также основана на SgB, но приспособлена для машинной подготовки размерных таблиц для строительной промышленности, а также для координированного анализа цен различных строительных изделий и материалов с применением ЭВМ.

В отечественной строительной информации преимущественно пользуются алфавитным указателем. Прочие системы классификации много лет составляют предмет экспериментов, проводимых Центром строительной информации ВНР с целью определения возможности использования, введения в обиход. Активное участие в эффективном международном обмене информацией предопределяет необходимость пользоваться наряду с алфавитными указателями и другими системами классификации. Из числа упомянутых систем классификации, по планам на ближайшие несколько лет, предстоит введение в действие системы SgB. В свете этих планов в недалеком будущем выйдет в свет издание основных таблиц SgB с подробным указанием по пользованию на венгерском языке, подготавливаемое Центром строительной информации ВНР.

" "

TEREBESSY, Á.: Klassifikationsprobleme der Information im Bauwesen

Die entsprechend differenzierte Klassifizierung der verschiedenen fachliterarischen Dokumente bereitet heutzutage auf zahlreichen Fachgebieten beachtliche Probleme. Die bekannten und verbreiteten internationalen Klassifikationssysteme eignen sich bloss zum Teil zur geordneten Speicherung und Recherche der Dokumente von spezialisierten Fachgebieten.

Auf dem Gebiet des Bauwesens wurden in mehreren Ländern verschiedene spezialisierte Klassifikationssysteme ausgearbeitet, aber diese konnten sich neben dem Universal-Dezimalklassifikationssystem /UDK/ nur in einem geringen Mass durchsetzen. Im Jahr 1952 errichteten CIB und FID gemeinsam ein Internationales Klassifikationskomitee für das Bauwesen, das die vergleichende Untersuchung von 55 verschiedenen Klassifikationssystemen des Bauwesens durchführte. In der Koordinierung und Betreuung der Klassifikationssysteme des Bauwesens führt IBCC seither eine wichtige Rolle.

Gegenwärtig wird in der Information des Bauwesens der meisten Länder das ABC-System verwendet, das die in der DK zerstreut vorfindbaren Unterabteilungen und DK-Zahlen des Bauwesens zusammenfasst. Neben dem ABC-System werden in stets mehr Ländern das in Schweden ausgearbeitete Sfb-Klassifikationssystem, sowie das darauf beruhende aber davon etwas abweichende englische CI/Sfb- und das dänische CBC-System verwendet. Das Sfb-System wird in erster Linie für das Ordnen der nicht-traditionellen Dokumente, wie Prospekte, Produktkataloge und der im Bauwesen notwendigerweise häufig gebräuchlichen sonstigen speziellen Dokumente und zu deren Übersichtliche und für die im Bauwesen werktätigen Beschäftigten handliche und logisch einfache Klassifizierung benützt. Die in Grossbritannien weiterentwickelte Variante des Sfb wurde vom Königlich Britischen Institut für Bauwesen verfertigt und zur Verwendung in der Klassifizierung sämtlicher, nicht bloss der speziellen Dokumente der Information im Bauwesen veröffentlicht. Das in Dänemark ausgearbeitete CBC-System wurde ebenfalls aufgrund des Sfb zusammengestellt. Es ist jedoch auch zur Zusammenstellung von Dimensionstabellen des Bauwesens und für die koordinierte Kostenanalyse der verschiedenen im Bauwesen verwendeten Werkstoffe und Produkte mit Einsatz von elektronischem Rechner geeignet.

In Ungarn wird in der Information des Bauwesens vorwiegend das ABC-System mit seinen Tabellen verwendet. Die Einführung und Anwendung der sonstigen Klassifizierungssysteme wird seit Jahren mit experimentellen Untersuchungen durch das Zentralinstitut für Information des Bauwesens erforscht. Die aktive Teilnahme am internationalen Informationsaustausch erfordert, dass neben dem ABC-System auch die sonstigen Klassifizierungssysteme in einem weiten Kreis bekannt sein sollen. Von den beschriebenen Systemen ist die Verwendung des Sfb-Systems für die nächsten Jahre bereits geplant. Demzufolge wird kürzlich eine Publikation in der Betreuung des Zentralinstituts für Information des Bauwesens erscheinen, die die Basis-Tabellen des Sfb und ihre Anwendung in ungarischer Sprache erläutert.

6
025.45
19.06.51
1. = 4